

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1975
FORFATTER:	Sigvard Skov
TITEL:	Dansen på Koldinghus
KORT RESUME:	Bla. om opførelsen af Eusebius Licht's drama på Koldinghus 1911. Med tegninger af Niels Wivel

Magister Sigvard Skov:

Dansen på Koldinghus

Artiklens illustrationer

er udført af Niels Wiwel til Eusebius Lichts lyriske epos

»Dramaet på Koldinghus«, der udkom i 1890

Sagn og saga ved at berette om kongers borge og rigets slotte. Det er ofte beretninger, man ikke kan måle efter med den kritiske historieforskningens strenge alenmål, såsom den verden, man der færdes i, ikke er de svundne virkeligheders, men poesens, digtningens, hvor andre love gælder, hvor menneskelige følelser tørner sammen i dramatiske situationer, der ofte har tragedien til følge. Et sagn af denne art er fortællingen om dansen på Koldinghus, historien om den unge adelsjomfru, lensmandens datter, der havde kastet sin kærlighed på en efter tidens standsforhold uværdig. Den strenge fader lod ungersvenden henrette i slotsgården, mens datteren var vidne dertil, hvorpå han lod tre højadelige, men forsmåede bejlere danse datteren ihjel, så hun udåndede netop i det vindue, hvor hun havde været vidne til sin elskers død. Sagnet er også knyttet til andre lokaliteter i vort land, og nogen mulighed for at knytte tragedien til bestemte navne foreligger ikke. Det er sagn og digtning, men hører med til den poesens rosenranke, der slynger sig om det gamle slot.

Dansen på Koldinghus er nu nøje knyttet til Drachmanns navn. Men han er faktisk ikke den første, der søgte at udnytte sagnstoffet dramatisk. Historikeren Paul Læssøe Müller, der var født i Kolding, har fremdraget af glemselens støv et drama eller lyrisk epos af Eu-

sebius Licht. Forfatteren var egentlig farmaceut og havde en tid omkring 1890 været ansat på Kolding Løveapotek, uden at Arnold Hansen dog har fundet ham værdig til om-

Christine Rosenkrands

tale, da han skrev sin ellers meget fyldige skildring af dette apoteks lange historie. Licht havde ambitioner fra de banale salvekrukker til det litterære blækhuis, men uden større held. I denne forbindelse huskes han, fordi Holger Drachmann, som Læssøe Müller har påvist, må have kendt denne sin forgængers arbejde og set de muligheder, som sagnet bød. Tilknytning til Kolding havde Drachmann iøvrigt selv. Han havde gæstet byen flere gange og iøvrigt også besøgt Løveapoteket, hvor man havde andet end hostesaft at skænke for den tørstige skjald. Iøvrigt foretrak han Marielunds stille

idyl frem for slotsbankens forrevne murrester. I 1895 forelå Drachmanns »Melodramer«, og heri finder man »Dansen på Koldinghus«. Allerede i det følgende år, i april 1896, opførtes det første gang på det nu forsvundne Dagmar-teater. Det gjorde lykke, og hertil bidrog i høj grad Charles Kjerulfs indsmigrende musik. Komponisten havde iøvrigt gæstet Kolding året før sammen med digteren, så det går vel an at regne med inspiration fra selve stedet såvel i teksten som i musikken, men ellers er lokalpræget ikke særlig udtalt i skuespillet. Væsentligere var det for digteren at sætte kunstens adelskab op mod den fødte adels ringe forståelse for de værdier, der ikke kan måles og vejes. Man tager næppe fejl, om man her fornemmer digterens situation i det nye århundrede overfor det materialistiske borgerskab. Dog stærkere end idéindholdet virker stemningen, lyrikken, som altid hos Drachmann, uden dog at nå den festi-

Ingomar

vitas, som blandt Drachmanns dramer ene blev eventyrspillet »Der var engang —« beskåret.

Ændrede livsformer gjorde i århundredets begyndelse friluftspillene til yndede foreteelser. Man spillede i Dyrehaven ved København, i Århus og i Odense, så hvorfor ikke også i Kolding, hvor kulisserne var for hånden og en stemning anslået, som vel fulgt op nok kunne bære over stykkets svage sider og skabe en ganske særlig teateroplevelse.

I juni 1911 var tiden inde, og manden bag ideen var Henrik Malberg, der proklamerede, at det var første gang i historien, at man opførte et skuespil på det sted, hvortil digteren havde hen-

Jørgen Rosenkrands.

lagt handlingen. Premieren måtte derfor blive noget i retning af en verdensbegivenhed. Rollelisten indeholdt iøvrigt adskillige navne, der enten var eller senere blev velkendte i dansk theater. Henrik Malberg selv spillede narrens rolle. Johannes Poulsen, der havde iscenesat stykket, levendegjorde Jørgen Rosenkrands, lensmanden på Koldinghus, med megen myndighed og rungende stemme. Jørgen Fønss var den unge Strange med lyrisk varme og mandig skønhed. Derimod ser det efter anmeldelserne ikke ud til, at jomfru Kirstines fremstiller helt levede op til digterens lyriske normer. Det faldt i Olaf

Fønss's lod som den brutale Palle Galt at danse dødsdansen med hende. Det kan røbes, at også ved denne lejlighed var det

Mester Strange.

en sanger bag kulissen, der lagde stemme til den smægtende »Natten nu stunder —«. Skuespillet fik efter referaterne at dømme tre vellykkede opførelser, selv om en lirekasses »Dollarprinsessetoner« fra en luftgynge på havnen undertiden bragte disharmoni i den romantiske stemning. Men trods dette succes.

Det er forståeligt, at man også senere har søgt at lade den historiske stemning i slotsgården og lyrikken i Drachmanns drama forene sig og gerne med held, om den lunefulde danske sommer har villet yde sin medvirkning.

For 25 år siden eksisterede amatørselskabet »Kota« som et meget levende kompagni under daværende trafikassistent Andersens inspirerende ledelse. Man gik ikke af vejen for Shakespeare, men kimsede heller ikke ad Drachmann. Hvis det er sandt, at leg, som det siges, er kulturens kilde, var Andersens actører meget kulturelle. De mere levede end spillede de roller, de havde fået tildelt, og morede sig med prøver og pauser og prøver igen langt ud over, hvad der skulle synes dramaturgisk nødvendigt. Men de more-

de sig, og de glemte ikke, at de var amatører. Forestillingerne blev utvivlsomt så gode, som man kan forlange af ikke-professionelle, og det er helt givet, at de gjorde lykke. Det svage punkt var økonomien. Theaterdrift, også amatørteater, er vel en form for hazard, og de kulturelle budgetter, der burde kunne hjælpe, var betydelig magrere dengang end nu.

En væsentlig udgift var instruktionen, for Jørgen Andersen havde helt rigtigt set, at denne måtte være professionel, om spillet skulle lykkes. Og en instruktør kan netop med »Dansen« tage sig adskillige friheder og lægge skiftende vægt på forskellige af stykkets aspekter. Der er ingen tvivl om, at man ved den første opførelse og vist også de følgende lod lyrikken bære stykket. Men tider skifter. Den seneste udgave var af en barskere karakter. Henrettelse for åbent tæppe er af en anden virkning end den forstummede serenade og det dumpe øksehug bag scenen.

Ved den første opførelse af »Dansen på Koldinghus« fremhævedes det som noget ganske særligt, at spillet foregik på det sted, hvortil forfatteren havde henlagt handlingen. I dag kan man vist vanskeligt tænke sig dette drama spillet med den rette effekt andre steder end netop i slotsgården på Koldinghus.

Fru Karine, salig Holgers.